Indian Streams Reserach Journal
Vol.1,Issue.XII/Jan; 12pp.1-4 डॉ. कैलास निंबाळकर ISSN:-2230-7850

Research Papers

महागाईचा राक्षस

डॉ. कैलास निंबाळकर
सहयोगी प्राध्यापक आणि विभाग प्रमुख
पदव्युत्तर अर्थशास्त्र विभाग
एस.बी. कॉलेज शहापूर जि. ठाणे

डॉ. रत्ना निंबाळकर
उपप्राचार्य सहयोगी प्राध्यापक
आणि अर्थशास्त्र विभाग प्रमुख
के.एम. अग्रवाल कॉलेज कल्याण

प्रस्तावना :–

Inflation या इंग्रजी शब्दाचे मराठीत मुद्रास्फिती महागाई भाववाढ किंमत वाढ चलनवाढ तेजी चलनविस्तार चलनातिरेक चलन विस्फोट इत्यादी अर्थ सांगता येतील. अर्थव्यवस्थेत विविध वस्तु व सेवा यांच्या किंमतीत वाढ घडून येण्याच्या प्रवृत्तीला भाववाढ असे म्हटले जाते किंवा वस्तुंच्या किंमती वाढत असतील आणि पैशाचे मूल्य कमी होत असेल तर ती अवस्था म्हणजे भाववाढ होय. या भाववाढीचे रांगती भाववाढ ह्य3त्ह चालती भाववाढ ह्य3 ते 5त्ह धावती भाववाढ ह्य10तकिंवा त्याच्या आसपासह आणि विशाल ह्य50त किंवा जास्तह असे तिच्या वेगावरून चार प्रकार पडत असले तरी युद्धकालीन शांतताकालीन खुली दडलेली व्यापक तुरळक तुटप्रेरीत वेतन प्रेरित मागणी प्रेरित व खर्च प्रेरित भाववाढ असे इतर प्रकार पडतात. शिवाय महागाईची कारणे परिणाम व उपाय हा पुस्तकी भाग वेगळा ठेवून भारतीय अर्थव्यवस्था आर्थिक विकास व महागाई यामधील संबंधीची चर्चा येथे उद्‌बोधक ठरेल.

महागाई व रूपयाची घसरण ः

गेल्या अडीच वर्षातील रूपयाची घसरण निचांकावर गेली असून आंतरराष्ट्रीय बाजारात डॉलरच्या तुलनेत रूपयाच्या मूल्यात जुलै 2011 मध्ये 10 ते 11 टक्के घट झाली आहे. परिणामी एका डॉलरसाठी आता 49 ते 50 रूपये मोजावे लागतात. याचा परिणाम विमान कंपन्या कच्चे तेल यंत्रसामग्री व इतर वस्तू व सेवांच्या आयातीवर होणार आहे. विमान कंपन्यांचा एकूण खर्चापैकी 35 टक्के खर्च डॉलरमध्ये होतो. रूपयाच्या मूल्यात घट झाल्यामुळे एकूण खर्चात 10 टक्के वाढ होते. परिणामी उत्पन्न कमी खर्च जास्त अशी स्थिती निर्माण होऊन जेट एअरवेज किंगफिशर स्पाईज जेट व इतर विमान कंपन्यांचा तोटा वाढत जाईल. त्या कंपन्या हा खर्च ग्राहकांकडून वसूल करून पुन्हा महागाईत वाढ होईल. शिवाय पेट्रोल कच्चे तेल आणि इतर वस्तुंची आयात यासाठी भारताला अधिक किंमत मोजावी लागेल त्यामुळे महागाई आणखी वाढण्याचै भीती कायम आहे.

महागाई व निर्यात वाढ ः

भारतात वस्तु व सेवांच्या किंमतीत सातत्याने वाढ होत असल्यामुळे रूपयाचे मूल्य डॉलरच्या तुलनेत घसरत आहे. त्यामुळे सप्टेंबर 2011 मध्ये एक डॉलर बरोबर 50 रूपये असा विनिमय दर झाला. डॉलरचे मूल्य वाढले याचा एक चांगला परिणाम म्हणजे भारताच्या निर्यातीत वाढ होत आहे. एप्रिल 2011 मध्ये निर्यात 34.4 टक्के मे महिन्यात 56.9 टक्के जूनमध्ये 46.5टक्के तर जुलै 2011 मध्ये 81.7 टक्के निर्यातीतील वाढ झाली. निर्यात वाढीमुळे स्वदेशात वस्तु व सेवांचा तुटवडा निर्माण होतो त्यामुळे देखील भाववाढ होते.

औद्योगिक उत्पादन व महागाई ः

भाववाढीने सर्वसामान्य जनता त्रस्थ असताना रिझर्व्ह बॅंक मात्र महिना दोन महिन्यात रेपो दर व रिझर्व्ह रेपो दरात वाढ करते. रेपो रेट वाढविल्यास कारखानदारांना अल्पकालीन कर्जावर द्यावे लागणारे व्याज वाढते. आणि बाजारात महागाई वाढल्याने लोकांची वस्तु व सेवांसाठी मागणी कमी होते. अशा अस्थिर परिस्थितीत उत्पादन वाढ करून उत्पादक आपल्या पायावर दगड पाडून घेतील काय ऋ म्हणून उत्पादकांकडे असणारा सरळ साधा मार्ग म्हणजे उत्पादनात घट करणे किंवा उद्योग बंद करणे. त्याचाच परिणाम भारताच्या औद्योगिक उत्पादनात प्रचंड घट झाली आहे. जुलै 2010 मध्ये औद्योगिक उत्पादन वाढीचा दर 9.9 टक्के एवढा होता तो जुलै 2011 मध्ये घटून फक्त 3.3 टक्के एवढा झाला. औद्योगिक उत्पादनात 6.6 टक्के घट म्हणजे करोडो रूपयांची राष्ट्रीय उत्पादनात घट होय. शिवाय त्याचा परिणाम देशात वस्तु व सेवांची टंचाई निर्माण होऊन पुन्हा महागाई वाढेल. औद्योगिक उत्पादनात घट म्हणजे बेकारी दरात वाढ होय.

महागाई व आरबीआयचा रेपो दर ः

गेल्या मार्च 2010 ते सप्टेंबर 2011 या 12 महिन्यात रिझर्व्ह बॅंकेने तब्बल 12 वेळा व्याजदरात वाढ केली. रिझर्व्ह बॅंक ही देशातील सर्व बॅंकाची आई असते. देशातील व्यापारी सहकारी व खाजगी बॅंकांना आरबीआईचे आदेश पाळावेच लागतात. रिझर्व्ह बॅंक ज्या व्याजाच्या दराने व्यापारी बॅंकांना कर्ज देते त्या व्याज दराला रेपो दर असे म्हणतात. रिझर्व्ह बॅंकेने रेपो रेट वाढविल की व्यापारी बॅंका व इतर बॅंकांना कर्ज जास्त व्याज दराने घ्यावे

Indian Streams Reserach Journal
Vol.1,Issue.XII/Jan; 2012

लागते . मग व्यापारी बॅंका व इतर बॅंका आपल्या ग्राहकांना उत्पादकांना व उद्योजकांना कर्जे देताना घ्यावे लागते . मग व्यापारी बॅंका व इतर बॅंका आपल्या ग्राहकांना उत्पादकांना व उद्योजकांना कर्जे देताना पुन्हा व्याज दर वाढवितात त्यामुळे ग्राहक उत्पादक व उद्योजक कर्जे घेणार नाहीत आणि त्यामुळे त्यांची बाजारातील इतर वस्तु व सेवासाठी ह्यगृह मोटार फ्रीज इत्यादीह असणारी मागणी कमी होईल आणि मागणी कमी झाली की भाववाढ कमी होईल असा ह्यभोळाह समज रिझर्व्ह बॅंक अर्थमंत्री व राकयकर्त्यांचा असतो . परंतु रिझर्व्ह बॅंकेच्या या मौद्रीक धोरणाचा गेल्या **18** महिन्यात किंचितसाही परिणाम महागाईवर झालेला नाही उलट ती वाढतच आहे . कारण लोकांकडे बॅंकाकडे आणि उत्पादक व उद्योजकांकडे इतका पैसा आहे की त्यामुळे मागणी तर कमी होत नाही उलट वाढलेल्या व्याज दरामुळे भाववाढ होते . मौद्रीक धोरण म्हणजे रिझर्व्ह बॅंक आर्थिक विकासासाठी जे पैसा विषयक धोरण राबविते त्याला मौद्रीक धोरण म्हणतात . आणि वित्तीय धोरण म्हणजे शासन कर कर्ज याबाबत अर्थसंकल्पीय माध्यमातून जे धोरण राबविते त्याला राजकोषिय धोरण म्हणतात . आणि वित्तीय धोरण म्हणजे शासन कर कर्ज व खर्च याबाबत अर्थसंकल्पीय माध्यमातून जे धोरण राबविते त्याला राजकोषिय धोरण म्हणतात . हे दोन्ही धोरणे **100** ते **150** वर्षापूर्वी केन्स व केन्सपूर्व अर्थशास्त्रज्ञांनी सांगितलेली आहेत . त्या धोरणांचा अवलंब सुब्बाराव ह्यरिझर्व्ह बॅंक गव्हर्नरह अर्थमंत्री व राज्यकर्ते करू पहात आहेत . पण **100** वर्षात भारताची लोकसंख्या पाचपट वाढली विविध प्रकारच्या बॅंका व त्यांच्या शाखा यांच्यामध्ये **100** पटीने वाढ झाली . भ्रष्टाचारात **100** पटीने वाढ झाली . जागतिकीकरणामुळे लोकांच्या उत्पन्नात व उत्पन्न मिळविण्याच्या मार्गात अनेक पटीने वाढ झाली . त्यामुळे रिझर्व्ह बॅंकेच्या व सरकारच्या परंपरागत मौद्रीक धोरण व वित्तीय धोरणाला लोक फुटबॉल सारखे उडवून लावतात . शासन दरवेळा सांगते पुढील महिन्यात दोन महिन्यात महागाई दर निश्चित कमी होईल पण तसे काहीही होत नाही उलट महागाई वाढतच चालली आहे .

गृहकर्ज व महागाई ः

भाववाढ टाळण्यासाठी भारतीय रिझर्व्ह बॅंकेने रेपो रेट मध्ये गेल्या **18** महिन्यात **12** वेळा वाढ केली आहे . परिणामी देशातील सर्व प्रकारच्या व्यापारी बॅंका सहकारी बॅंका खाजगी बॅंका व परकीय बॅंकांनी आपल्या गृहकर्ज दरात जुलै **2010** पासून सप्टेंबर **2011** पर्यंत **3 .50** टक्क्यांपेक्षा जास्त वाढ केली आहे . परिणामी गृहकर्जदारांचे बजेट पूर्णतः कोलमडले आहे . शिवाय इतर वस्तु व सेवांच्या दरातही सातत्याने मोठया प्रमाणावर वाढ होत आहे . आज गृहकर्जाचा दर कमीतकमी **10**त तर जास्तीत **13**त झालेला आहे . घर घेर्णायांचे मासिक बजेट पूर्णतः कोलमडले असून अनेकांची मानसिक शांती ढासळलेली आहे . गृहकर्जदारांबरोबरच अनेक बिल्डर देखील जागा घेण्यासाठी बांधकाम साहित्य खरेदी साठी बॅंकाकडून कर्ज घेतात . त्यांनाही मोठया प्रमाणावर त्यावर व्याज भरावे लागल्यास ते घरांच्या किंमतीत वाढ करून ग्राहकांकडून वसूल करतात . अशा प्रकारे ग्राहकांना स्वतःच्या कर्जावरील व्याज व बिल्डरने घेतलेल्या कर्जावरील अप्रत्यक्ष व्याज असा दुहेरी भूर्दंड बसतो . गृहकर्जाचे व्याजदार असेच वाढत राहिल्यास विदर्भातील शेतर्कयांसारखी स्थिती घर घेर्णा यांची होईल . घेल्या दिड वर्षातील व्याज दरवाढीचा परिणाम गृहकर्जदारांवर वार्षिका **6000** कोटी रूपयांचा बोजा पडणार असे 'किसिल रिसर्च' या कडीट रेटींग संस्थेने जाहिर केले आहे . आरबीआयच्या वातानुकूलीत बिल्डिंगमध्ये बसून दर दोन तीन महिन्याने फक्त पाव टक्का रेपो रेट मध्ये वाढ करणे सोपे आहे . पणे त्याचे सर्वसामान्य जनतेवर कोणते वाईट परिणाम होतात हे तपासले ह्यजाणून घेतलेह पाहिजे .

सोने चांदी व त्यांच्या किंमतीतील वाढ ः

जगात उत्पादन होर्णाया सोन्यापैकी जवळजवळ **25**त सोने हे भारतीय विकत घेतात . भारत हा जगातील सोन्याचा सर्वात मोठा ग्राहक ह्यमोठी लोकसंख्याह होय . भारतात दसरा दिवाळी लग्न नाताळ गुढीपाडवा नवीन वर्ष वाढदिवस व इतर उत्सवांना सोन्याची किंवा चांदीची खरेदी केली जाते . **1975** मध्ये **10** ग्रॅम म्हणजे एक तोळा सोन्याची किंमत **540** रूपये एवढी होती . **1980** मध्ये **1300** रूपये **1985** मध्ये **2100** रूपये **1990** मध्ये **3200** रूपये **1995** मध्ये **4600** रूपये **2000** मध्ये **4400** रूपये **2005** मध्ये **7000** रूपये तर **2010** मध्ये **16000** रूपये आणि **2011** मध्ये **10** ग्रॅम सोन्याचा भाव **28000** रूपये झाला .

सोन्याच्या भाववाढीबरोबर चांदीचीही तीच कथा . **2000** मध्ये **5000** रूपये किलो असणारा चांदीचा भाव **2010** डिसेंबरमध्ये **20000** रूपये किलो एवढा होता तर **2011** च्या सप्टेंबर मध्ये तिचा भाव **62000** रूपये एवढा झाला . भारतात सातत्याने वाढणारी लोकसंख्या आणि ती वाढलेली लोकसंख्या अति उत्सव प्रिय आणि सोने व चांदीची क्रेझी असल्यामुळे सोने व चांदीचे भाव सातत्याने वाढत आहेत . येर्णाया भविष्य काळात जगात आणि भारतात मंदी आली तरी सोने व चांदीच्या भावात घट होण्याची शक्यता फारच कमी आहे . या शिवाय अमेरिकेतील मंदी सदृश्य स्थिती युरोपातील वित्तीय पेच कच्चे तेल व पेट्रोलच्या वाढत्या किंमती शेअर बाजारात होणारे चढउतार आणि उत्सव प्रिय भारतीय लोक यामुळे सोने व चांदीच्या किंमती वाढतच राहणार .

साधारणतः शेअर बाजारात गुंतविलेल्या पैशाला चांगला परतावा मिळतो . परंतु भारतात तो परतावा धन होण्याऐवजी ऋण होण्याचे प्रमाण जवळ जवळ **10** ते **11**त एवढे आहे . त्यामुळे लोक आपल्याकडील पैसा सोने व चांदी यामध्ये गुंतविणे पसंत करतात . शिवाय ते सोने व चांदी वापरता येते आणि प्रतिष्ठा वाढते . म्हणून सोने चांदीच्या किंमती सातत्याने वाढत आहेत त्यामुळे देखील भाववाढीला चालन मिळते .

महागाई बचत गुंतवणूक आणि आर्थिक विकास ः

वास्तव गुंतवणूकीमुळे वेगवेगळया वस्तु व सेवांचे उत्पादन वाढून रोजगार पातळीत वाढ व बेरोजगारीत घट होते . निर्यात वाढते परकीय चलन उपलब्ध होते . आयात घटते महागाई घटते उत्पादनात वाढ झाल्यामुळे राष्ट्रीय उत्पादन व उत्पन्न वाढून आर्थिक विकास होतो . परंतु गुंतवणूक वाढीसाठी बच्वतीची ह्यभांडवलाचीह आवश्यकता असते . बचत वाढीमुळे भांडवलनिर्मिती वाढते . गुंतवणूक वाढून आर्थिक विकास होतो . महत्त्वाचा प्रश्न असा की बचत वाढीसाठी महागाई कमी असणे गरजेचे असते . महागाईचा दर कमी असल्यास लोकांचा दैनंदिन जीवनावरील खर्च कमी होऊन बचत पातळी वाढते . बचत वाढीतून गुंतवणूक वाढ होते व आर्थिक विकासाचा दर वाढतो . शिवाय अर्थव्यवस्थेच्या सर्वच क्षेत्रात भरभराट निर्माण होते . जानेवारी **2008** मध्ये महागाईचा दर **5 .5**त होता तर आर्थिक विकासाचा दर **8 .5**त होता . पुढे महागाईचा दर जुलै **2008** मध्ये **8**त जानेवारी **2009** मध्ये **10**त जुलै **2010** मध्ये **15**त जुलै **2010** मध्ये **14**त तर जानेवारी **2011** ते सप्टेंबर **2011** मध्ये तो **9** ते **10** टक्क्याच्या आसपास आहे . म्हणजे जुलै **2008** पासून जुलै **2011** पर्यंत भाववाढीचा दर नेहमी **8** टक्क्यांपेक्षा जास्त राहिला आहे .

महागाई कमी करण्याय्चा प्रयत्नामुळे आरबीआय ने रेपो रेट सतत वाढत ठेवला तर शासनाने सार्वजनिक खर्चात घट केली परिणामी बेकारीचा दर वाढला . त्यामुळे एकूण औद्योगिक आणि कृषी उत्पादनात घट झाली आर्थिक विकासाचा दर **9** टक्क्यांवरून **8** टक्के आणि त्याही पेक्षा कमी म्हणजे **7** ते **7 .5** टक्के राहण्याची शक्यता नाकारता येत नाही . एवढेच नव्हे तर जसे आरबीआय ने व शासनाने सूचीत केलेले आहे .

महागाई या क्लिष्ट संकल्पनेचे अर्थव्यवस्थेच्या अनेक घटकांवर विविध क्षेत्रांवर राजकीय पक्षांवर जागतिक पातळीवरील अर्थकारणावर आर्थिक विकासावर व शेवटी मानवी जीवनावर अनेक वाईट परिणाम होतात म्हणून महागाईच्या राक्षसाला वेळीच आवर घालणे देशाच्या व समाजाच्या हिताचे असते .

लोकसंख्या वाढ व महागाई ः

भारतातील लोकसंख्या जगातील दुर्सया कमाकांची ह्य**121** कोटीह चीन प्रथम कमांक ह्य**133** कोटीह अमेरिका तिसरा कमांक ह्य**31** कोटीह जपान ह्य**12** कोटीह जर्मनी फान्स इटली या देशांची लोकसंख्या प्रत्येकी **10** कोटी पेक्षा कमी तर एकटया महाराष्ट्राची **11** कोटी उत्तरप्रदेश व बिहार कितीतरी मोठे

Indian Streams Reserach Journal
Vol.1,Issue.XII/*Jan;* 2012

आहेत .

भारतातील लोकसंख्या सातत्याने वाढत आहे त्या वाढत्या लोकसंख्येच्या गरजा भागविण्यासाठी लागर्णाया वस्तु व सेवांची निर्मिती मात्र लोकसंख्येच्या तुलनेत वाढत नाही परिणामी वस्तू व सेवांच्या दुर्मिळतेतून ह्यटंचाई ह्र महागाई निर्माण होते पण याकडे स्वार्थी राजकारणी पाहिजे त्या प्रमाणात लक्ष पुरवित नाहीत .

भारताची लोकसंख्या वाढ (कोष्टक)

वर्ष	लोकसंख्या (कोटीत)	दशवार्षिक वाढ (कोटीत)	देश	लोकसंख्या (कोटीत)
1941	31 .87	. . .	चीन	133
1951	36 . 11	4 . 24	भारत	121
1961	43 . 92	7 . 81	अमेरिका	31
1971	54 . 81	10 . 89	रशिया	14
1981	68 .33	13 .55	जपान	12
1991	84 . 63	16 .30	जर्मनी	08
2001	102 . 87	18 . 24	फान्स	06
2011	121 . 00	19 . 00	जग (225 देश) द	700

महागाई का वाढते ?

भारतात महागाई वाढण्याचे सर्वात महत्त्वाचे कारण म्हणजे वाढती लोकसंख्या होय . अलिकडील तीन दशकात म्हणजे दर दहा वर्षात **15** ते **20** कोटी एकूण लोकसंख्येत वाढ होते . त्यांची मागणी वाढते . आणि महागाई वाढते . दुसरे महत्त्वाचे कारण म्हणजे देशातील सर्व शासकीय़ नियशासकीय व कार्पोरेट क्षेत्रातील नोकरदार व निवृत्त कर्मचारी यांचे महागाईच्या तुलनेत वेतन वाढत जाते त्यामुळे त्यांचीही मागणी वाढत जाते . तिसरे महत्त्वाचे कारण म्हणजे सामाजिक कल्याणाचा हेतू साध्य करण्यासाठी देशातील **40** टक्के लोकांना अत्यंत अल्प किंमतीत अन्नधान्याचा पुरवठा होतो . त्यामुळे त्यांचा आवश्यक उपभोगावरील खर्च कमी होऊन चैनीच्या वस्तुंची मागणी वाढते . शिवाय काळया पैशावाले व भ्रष्टाचारी लोक यांना महागाई म्हणजे हत्तीने मुंगीबरोबर लढाई केल्यासारखे वाटते . त्यांच्या राहणीमानाचा व महागाईचा काडीमात्र संबंध नसतो . खाजगीकरण़ उदारीकरण व जागतिकीकरणामुळे जग जवळ आले आहे परिणामतः अनेक परकीय उद्योर्गव्यवसाय भारतात आले . ह्यआऊटसोर्सिंग व्यवसायामुळे उत्पादनात वाढ न होता उत्पन्नात वाढ होते . ह्र त्यामुळे भारतीय नागरिकांना नोकरीउद्योर्गव्यवसाय करण्यास नवनवीन संधी प्राप्त होऊन उत्पन्न वाढीचे अनेक मार्ग मिळाले . साहजिकच भारतीय नागरीकांचे उत्पन्न वाढून मागणीत वाढ होते त्यामुळे देखील महागाई वाढते . आणखी महत्त्वाचे कारण असे क़ी स्वदेशी सर्व प्रकारच्या बॅंका विदेशी बॅंका आपला व्यवसाय वृध्दीसाठी सातत्याने पतपैसा निर्माण करतात त्यातुन प्रत्यक्ष पैसा व प्रतिपैस (Money and Near Money) वाढत जातो आणि महागाई वाढते . सर्वात महत्त्वाचे म्हणजे आरबीआयचे कडक मुद्राधोरण (Tight Money Policy) यामुळे विनाकारण़ घबराटीने रेपो रेट ह्यव्याजदरह्र वाढविले जातात . त्याचा परिणाम अर्थव्यवस्थेतील सर्व म्हणजे शेती़ उद्योग़ व्यापाऱ सेवा़ दळणवळण़ वाहतूक व इतर विविध क्षेत्रांवर होऊन वस्तु व सेवांच्या उत्पादनात घट होते म्हणजे वस्तु व सेवांची टंचाई (duima-Lta) निर्माण झाल्यामुळे देखील महागाई वाढते .

भाववाढ टाळण्यासाठी ई

दिर्घकाळात महागाई खरोखर कमी करावयाची असेल तर प्रभावी लोकसंख्या नियंत्रणाची नितांत आवश्यकता आहे . त्यासाठी भारतातील विविध राजकीय पक्षांना भारतीय नागरिकांच्या मानसिकतेत बदल करणे गरजेचे आहे . लोकसंख्या अनेक मार्गाने नियंत्रित करता येते . त्यासाठी स्ट्रॉंग डिझायरची आवश्यकता आहे . काळापैसा व भ्रष्टाचार रोखण्यासाठी कडक कायदे करण्याची आवश्यकता आहे . यासाठी राजकीय इच्छाशक्तीची व लोकांच्या सहभागाची भारतीय अर्थव्यवस्थेला गरज आहे .

रिझर्व्ह बॅंकेने रेपो रेट वाढीऐवजी रेपो रेट घटविल्यास व्यापारी व इतर बॅंकांना कमी व्याजदरात कर्ज पुरवठा होईल आणि व्यापारी व इतर सर्व बॅंका आपल्या ग्राहकांना़ उद्योजकांना़ शेतर्कयांना व व्यावसायिकांना कमी व्याजदराने कर्ज पुरवठा करतील त्यातून अर्थव्यवस्थेतील विविध क्षेत्रातील वस्तू व सेवांच्या उत्पादनात वाढ होईल . उत्पादन खर्चात घट झाल्यामुळे त्यांना कमी किंमतीत वस्तुंची विकी करणे शक्य होईल़ म्हणजे महागाई कमी होईल उत्पादन वाढेल आर्थिक विकासाचा दर वाढेल . महागाईचा दर कमी होईल .

विपूलतेतून महागाई कमी करता येईल . देशात वस्तु व सेवांची मोठया प्रमाणावर ह्यविपूलह्र निर्मिती केल्यास आपोआप मागणीपेक्षा पुरवठा जास्त होऊन भाव घट होईल . ह्यमहाराष्ट्रात कांदे व टोमॅटोचे उत्पादन विपूल झाल्यास प्रति किलो **1** ते **2** रूपयांनी उपलब्ध होतात . ह्र याकरीता रिझर्व्ह बॅंकेने स्वस्त पैसा धोरण ह्यचीप मनी पॉलीसीह्र स्वीकारावे . **2008** पूर्वी देशात बॅंकांचे व्याजदर **6** ते **8**ट होते तेव्हा आर्थिक विकासाचा दर **5 .5** टक्क्यांवरून **9** टक्क्यांपर्य वाढला . आरबीआयचा रेपो रेट **5** टक्के होता . आणि महागाई देखील **6** ते **7** टक्क्यांच्या आसपास होती . गृहनिर्माण क्षेत्रात तर अक्षरशः घर घेता का घर अशा प्रकारची स्पर्धा होती तर आज घर मिळेल का घर अशी स्थिती आहे . त्या कालावधीत एक लाख रूपये **6** टक्के व्याजदराने **20** वर्षासाठी घेतल्यास **715** रूपये हप्ता येत होता आज व्याज दर **12** टक्के झाल्याने त्याच एक लाख रूपये कर्जाकरीता **20** वर्षासाठी **1100** रूपये प्रमाणे हप्ता येतो . **20** लाख रूपये प्रमाणे हप्ता येतो . **20** लाख रूपये कर्ज घेतल्यास मासिक **8000** रूपये वाढतात . घर महाग़ कर्ज महाग पुन्हा महागाईत वाढ असे दुष्टचक्र निर्माण झाले आहे . सिमेंट़ पोलाद़ विटा़ दगड़ माती़ डबऱ लादी़ स्टील़ लेबर या सर्व प्रकारच्या वस्तु व सेवांची निर्मिती रेपो रेट कमी झाल्यास स्वस्त दरात होते . म्हणजे सर्व प्रकारच्या वस्तु व सेवांची निर्मिती विपूल प्रमाणावर झाल्यास निश्चिपणे महागाई कमी होईल . हे जागतिक किर्तीचे अर्थशास्त्रज्ञ नियोजन आयोग़ व रिझर्व्ह बॅंकेला कळत नाही काय ?

याशिवाय महागाईच्या आगीत तेल ओतणारा महत्त्वाचा घटक म्हणजे पेट्रोल व पेट्रोलजन्य पदार्थ होय . जगात सर्वात महाग पेट्रोल भारतात विकले जाते . केंद्र व राज्य शासनाने या पेट्रोल वरील सर्व प्रकारचे कर रद्द केल्यास ते ग्राहकांना **30** ते **35** रूपये लिटर मिळेल . व महागाईचा दर किमान **3** टक्के कमी होईल . पण केंद्रशासऩ राज्य शासन व स्थानिक स्वराज्य संस्था आपले उत्पन्न कमी होईल म्हणून कोणीही कर कमी करण्यास तयार नाही . खरोखरच महागाई कमी करायची असेल तर हे करून पहा !

संदर्भ सूची ई

1. Govt of India “Economic Survey 2010-11 Oxford Iniversity Press”.
2. Business Standard 3 & 6 Oct. 2011.
3. Financial Chronicle Times, Sept and Oct.2011.
4. The Economic Times, Sept and Oct.2011.
5. योजना जून 2010 .
6 . दै . लोकसत्ता सप्टेंबर व ऑक्टोबर 2011 चे अंक .
7 . दै . महाराष्ट्र टाईम्स सप्टेंबर आणि ऑक्टोबर 2011 .
8 . दै . सकाळ 2102011 .
9 . मुथा बंधु ज्वेलर्स़ कल्याण .